

POSTANOWIENIE

Dnia 6 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Kala (przewodniczący)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Jerzy Grubba (sprawozdawca)

w sprawie **T.R.**

skazanego za czyn z 247§1 k.k. w zw. z art. 11§3 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 6 listopada 2024r.

z urzędu, kwestii wznowienia postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego 2023r., sygn. akt V KK 221/22, o oddaleniu kasacji obrońcy jako oczywiście bezzasadnej

postanowił:

- 1. na podstawie art. 542§3 k.p.k. w zw. z art. 439§1 pkt 2 k.p.k. wznowić postępowanie kasacyjne,**
- 2. uchylić postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego 2023r., sygn. akt V KK 221/22, o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnej kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego T.R. i przekazać kasację tę do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu Izbie Karnej w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3. obciążyć Skarb Państwa kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 1 lutego 2023r., wydanym w sprawie o sygn. akt V KK 221/22 Sąd Najwyższy oddalił, uznając za oczywiście bezzasadną, kasację wniesioną przez obrońcę T.R..

W dniu 9 lipca 2024r. do Sądu Najwyższego wpłynęło pismo obrońcy skazanego o rozważenie konieczności wznowienia z urzędu ww. postępowania kasacyjnego z uwagi na wystąpienie w sprawie kasacyjnej bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439§1 pkt 2 k.p.k., polegającej na nienależytej obsadzie sądu, a mianowicie branie udziału w wydaniu tego orzeczenia SSN M.B., tj. osoby powołanej na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018r., poz. 3).

Wskazując na powyższe, obrona wniosła o wznowienie postępowania kasacyjnego i o uchylenie przedmiotowego postanowienia Sądu Najwyższego oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sygnalizacja jest zasadna.

W niniejszej sprawie nie nasuwa jakichkolwiek wątpliwości to, że w sprawie, na etapie postępowania kasacyjnego, zaistniała okoliczność stanowiąca bezwzględną przesłankę odwoławczą opisaną w art. 439§1 pkt 2 k.p.k. – nienależyta obsada sądu – wynika to choćby z tezy 1 uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020r. w sprawie o sygn. BSA I-4110-1/20 – będącej zasadą prawną, czy z tezy 2 uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022r. (sygn. I KZP 2/22).

Przyjąć należy, że nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439§1 pkt 2 k.p.k. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018r., poz. 3). Przy czym okoliczność ta dotyczy nie tylko wskazanej przez obronę SSN M. B., ale i pozostałych członków składu orzekającego w dniu 1

lutego 2023r., a więc SSN M.S. i SSN A.B. (choć w odniesieniu do wszystkich tych Sędziów rozważać można również wypełnienie przesłanki z art. 439§1 pkt 1 k.p.k.).

Problematyczne natomiast mogłoby być to, czy istnieje procesowa możliwość wznowienia postępowania kasacyjnego.

Kwestia ta była już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W szczególności wskazać należy tu na postanowienie z dnia 14 czerwca 2023r. w sprawie o sygn. II KO 73/22, w którym stwierdzono wprost, że *„w formule z art. 540 par. 1 k.p.k. „postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem” mieści się postępowanie, w którym wydano postanowienie o oddaleniu wniosku o wznowienie postępowania oraz postanowienie o oddaleniu kasacji, są to bowiem orzeczenia kończące postępowanie sądowe – odpowiednio: co do wznowienia postępowania oraz kasacji”*. Teza ta znalazła późniejszą akceptację w innych orzeczeniach Sądu Najwyższego – *vide*: postanowienia z dnia 6 listopada 2023r. w sprawie I KO 56/23, z dnia 18 października 2023r. w sprawie I KO 33/23, z dnia 14 czerwca 2023r. w sprawie III KO 43/23 oraz z dnia 27 czerwca 2023r. w sprawie III KO 84/21 (Sąd Najwyższy w obecnym składzie dostrzega również odmienny pogląd przedstawiony w postanowieniu składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2023r. w sprawie I KZP 17/22, choć zauważyć wypada, że w uzasadnieniu i tego postanowienia zawarto uwagi dotyczące kryzysu konstytucyjnego wywołanego okolicznościami związanymi z nienależytą obsadą sądu w rozumieniu art. 439§1 pkt 2 k.p.k.).

Nie można również, analizując omawianą kwestię, pominąć i innych orzeczeń Sądu Najwyższego wskazujących na potrzebę szerokiego rozumienia pojęcia „sprawa sądowa”, w istocie tożsamego z pojęciem „postępowanie sądowe” (pierwsze z nich kładzie większy nacisk na aspekt materialnoprawny, drugie, procesowy, ale nie budzi wątpliwości, że postępowanie sądowe dotyczy szeroko rozumianych spraw sądowych). W tym kontekście wskazać należy na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023r. (sygn. I KZP 22/22), w której wskazano, że *„pojęcie „sprawy”, o jakim mowa w art. 40 i art. 41§1 k.p.k. odnosi się zarówno do sprawy głównej, rozumianej jako orzekanie w głównym przedmiocie procesu, jak również postępowań incydentalnych, w tym*

takich, które mają miejsce w ramach sprawy głównej”. Pogląd ten należy zaakceptować.

Skoro zatem Sąd Najwyższy przyjmuje owo szerokie rozumienie pojęć „postępowanie sądowe”, jak i „sprawa sądowa” przyjąć należy, że możliwe jest wznowienie postępowania, co do każdego wyodrębnionego procesowo i ostatecznie zakończonego fragmentu postępowania sądowego. Dotyczy to zatem również postępowania kasacyjnego.

Tak więc możliwe jest wznowienie postępowania kasacyjnego dotkniętego bezwzględną przyczyną odwoławczą opisaną w art. 439§1 k.p.k.

Mając na względzie bezsprzeczny fakt zaistnienia na gruncie omawianego postępowania kasacyjnego okoliczności prowadzącej do wniosku, że Sąd prowadzący to postępowanie był nienależycie obsadzony, należało orzec o wznowieniu przedmiotowego postępowania kasacyjnego i uchyleniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego 2023r. o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnej kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego T.R..

Konsekwencją powyższego było przekazanie kasacji wniesionej w sprawie do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu Izbie Karnej w postępowaniu kasacyjnym.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

Małgorzata Gierszon Dariusz Kala Jerzy Grubba

WB.

**Uzasadnienie zdania odrębnego SSN Dariusza Kali złożonego do
POSTANOWIENIA Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2024 r.,
V KO 66/24**

Pismem z dnia 3 lipca 2024 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego 9 lipca 2024 r.) obrońca skazanego T.R. zasygnalizował potrzebę wznowienia z urzędu postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego

2023 r., sygn. akt V KK 221/22. Na mocy tego postanowienia Sąd Najwyższy oddalił jako oczywiście bezzasadną kasację, wywiedzioną przez obrońcę T.R., od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu z dnia 10 lutego 2022 r., sygn. akt VI Ka 378/21, utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Iławie z dnia 2 czerwca 2021 r., sygn. akt II K 254/20. Jako podstawę wznowienia postępowania skarżący wskazał wystąpienie uchybienia stanowiącego bezzwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. związaną z faktem, że w składzie Sądu Najwyższego, który wydał ww. postanowienie, zasiadała osoba powołana na urząd Sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym w ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3).

Sąd Najwyższy podzielając ów pogląd, postanowieniem z dnia 6 listopada 2024 r., sygn. akt V KO 66/24:

1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wznowił postępowanie kasacyjne;
2. uchylił postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego 2023 r., sygn. akt V KK 221/22, o oddaleniu jako oczywiście bezzasadnej kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego T.R. i przekazał tę kasację do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu Izbie Karnej w postępowaniu kasacyjnym;
3. obciążył Skarb Państwa kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego.

W mojej ocenie – i to ze względów *stricte* formalnych – nie było podstaw do wydania orzeczenia tej treści. Podzielam bowiem wyrażany od lat w orzecznictwie i doktrynie pogląd, że - w świetle stanowczego brzmienia art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 540 § 1 k.p.k. w zw. z art. 544 § 1 i 2 k.p.k. – niedopuszczalne jest wznowienie z urzędu postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem o oddaleniu kasacji.

Już w uchwale z dnia 9 października 2000 r., sygn. akt I KZP 37/00, Sąd Najwyższy (orzekający w składzie całej Izby Karnej), udzielając odpowiedzi na pytanie prawne (na gruncie stanu prawnego ukształtowanego nowelą z dnia 20 lipca 2000 r. (Dz. U. nr 62, poz. 717)) dotyczące tego, czy oddalenie kasacji, wniesionej od prawomocnego wyroku, powinno następować w formie

postanowienia, czy też w formie wyroku, skonstatował m.in., że »zakres rozstrzygania w postępowaniu kasacyjnym został przez ustawodawcę ograniczony wyłącznie do kwestii zbadania podstaw określonych w art. 523 k.p.k. Z istoty postępowania kasacyjnego wynika, że nie jest ono postępowaniem zmierzającym do rozstrzygnięcia "o zasadności oskarżenia wniesionego w sprawie karnej" w rozumieniu art. 6 ust. 1 KE, lecz postępowaniem zmierzającym do zbadania zasadności skargi kasacyjnej, wniesionej już po prawomocnym ukończeniu postępowania«. Pogląd ten nie budził wątpliwości w orzecznictwie również w późniejszych latach.

W powyższym kontekście warto zwrócić uwagę m.in. na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2001 r., sygn. akt III KO 53/99, gdzie stwierdzono »iż oddalając kasację Sąd Najwyższy orzeka jedynie o niezasadności skargi kasacyjnej, i w żadnym wypadku nie wkracza w sferę, w której zaskarżony kasacją wyrok korzysta z powagi rzeczy osądzonej (...). W takiej sytuacji to właśnie ten wyrok jest "orzeczeniem kończącym postępowanie karne" (...). Orzeczeniem kończącym postępowanie karne, o jakim mowa w art. 544 § 1 i 2 k.p.k. nie jest natomiast „orzeczenie Sądu Najwyższego, wydane w wyniku rozpoznania kasacji, którym kasację tę oddalono«. Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 maja 2010 r., sygn. akt V KO 47/10, gdzie wskazano m.in, że:

- „w świetle art. 540 k.p.k. wznowienie dotyczy "postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem". Wszelkie zatem podstawy wznowieniowe, w tym i określone w art. 542 § 3 k.p.k. (wznowienie z urzędu), dotyczą tylko takiego postępowania”;
- „nie jest zatem możliwe wznowienie, zarówno na wniosek strony, jak i z urzędu, samego postępowania o wznowienie, zakończonego uprzednio prawomocnym orzeczeniem sądu o oddaleniu wniosku strony lub o braku podstaw do wznowienia *ex officio*. Inne rozumienie tej konstrukcji prowadzić by musiało w konsekwencji do przyjęcia, że możliwe jest również wznowienie postępowania kasacyjnego, zakończonego oddaleniem kasacji, gdyż kończy je przecież prawomocne orzeczenie sądu, i to w sytuacji, gdy niedopuszczalna jest już sama kasacja od orzeczenia zapadłego w wyniku uprzedniego rozpoznania kasacji (art. 539 k.p.k.)”.

W postanowieniu z dnia 13 kwietnia 2016 r., sygn. akt III KO 130/15, Sąd Najwyższy, odwołując się do szeregu wcześniej wydanych judykatów, stanowczo wskazał natomiast, iż: „jest oczywiste, że postępowanie kasacyjne zakończone postanowieniem Sądu Najwyższego oddalającym kasację w ogóle nie podlega procedurze wznowieniowej. Jednolite i ugruntowane od lat stanowisko Sądu Najwyższego w tym zakresie jest jednoznaczne. Odsyłając wnioskodawcę do licznych, szczegółowo uzasadnianych judykatów (...) w tym miejscu należy jedynie podkreślić, że wznowienie, określone przepisem art. 540 § 1 k.p.k. oraz w art. 542 § 3 k.p.k., następuje w odniesieniu do postępowania zakończonego prawomocnym orzeczeniem. Do tej kategorii orzeczeń należą tylko orzeczenia Sądu Najwyższego rozstrzygające merytorycznie o przedmiocie procesu, a więc np. orzekające (po uchyleniu zaskarżonego orzeczenia) o umorzeniu postępowania, czy uniewinnieniu (art. 537 § 2 k.p.k.). Nie należy do niej natomiast postanowienie Sądu Najwyższego oddalające kasację, jako że postanowienie to - rozstrzygające jedynie o niezasadności skargi (i niestwierdzeniu uchybień podlegających badaniu z urzędu na podstawie art. 536 k.p.k.) - nie narusza prawomocności orzeczenia, które tą kasacją zostało zaskarżone i które zakończyło postępowanie. W takim razie, w świetle art. 544 § 2 k.p.k. oraz przepisów wymienionych powyżej, nie ulega wątpliwości, że postępowanie o wznowienie postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego oddalającym kasację jest niedopuszczalne”.

Analogiczny pogląd wyrażano również w literaturze (zob. m.in. T. Grzegorzczak [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. III, Kraków 2003, komentarz do art. 544, teza 2, D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Z. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2013, komentarz do art. 544, teza 2, komentarz do art. 540, teza 4, J. Matras [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. II, red. K. Dudka, Warszawa 2020, komentarz do art. 540, teza 4, D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020, art. 540, teza 4).

I wreszcie – co w kontekście tej sprawy najistotniejsze - za trafnością przywołanego wyżej stanowiska opowiedział się również Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 23 marca 2023 r., sygn. akt I KZP 17/22. W

dokumencie tym, rozważając kwestię zasadności odstąpienia od zaprezentowanego wyżej paradygmatu interpretacyjnego (i w konsekwencji dopuszczenia możliwości wznowienia z urzędu postępowania kasacyjnego zakończonego postanowieniem o oddaleniu kasacji), w związku z eksponowanymi przez sąd pytający względami dotyczącymi kryzysu konstytucyjnego związanego z ukształtowaniem Krajowej Rady Sądownictwa w oparciu o przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., wskazano m.in., że: „nie budzi oczywiście wątpliwości okoliczność, że sygnalizowane kwestie dotyczące kryzysu konstytucyjnego są niezwykle ważne. Zdaniem Sądu Najwyższego w składzie poszerzonym wymagają one jednak stosownej interwencji ustawodawcy, a nie dostosowywania wykładni przepisów do tej szczególnej sytuacji poprzez odejście od utrwalonych od wielu lat, tak w orzecnictwie, jak i w literaturze poglądów prezentowanych na omawianym gruncie. Stabilna wykładnia prawa stanowi przecież istotną wartość (...). Powyższe rozważania w ocenie Sądu Najwyższego w składzie poszerzonym implikują stwierdzenie, że skoro postanowienie Sądu Najwyższego o oddaleniu kasacji nie jest prawomocnym orzeczeniem kończącym postępowanie sądowe w rozumieniu art. 540 § 1 k.p.k. to nie wchodzi w grę możliwość wznowienia z urzędu w trybie art. 542 § 3 k.p.k. wobec ujawnienia się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. postępowania kasacyjnego zakończonego wydaniem wskazanego postanowienia. Ujawnienie uchybienia z kręgu art. 439 § 1 k.p.k. w postępowaniu kasacyjnym w związku z oddaleniem kasacji nie rzutuje w żadnym razie na konieczność wznowienia postępowania sądowego zakończonego prawomocnym orzeczeniem, a więc prawomocnie rozstrzygającego o odpowiedzialności karnej oskarżonego”.

Trafności przedstawionej wyżej linii interpretacyjnej nie podważa również, zawarta w uzasadnieniu postanowienia z dnia 6 listopada 2024 r., sygn. akt V KO 66/24, argumentacja nawiązująca do wykładni pojęcia „sprawa” dokonanej w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2023 r., sygn. akt I KZP 22/22. Należy bowiem wskazać, że z treści przepisów art. 540 k.p.k. oraz art. 540a k.p.k. wynika w sposób jednoznaczny, że nie w każdej tak rozumianej „sprawie” dopuszczalne jest wznowienie postępowania. Przy tej okazji warto wspomnieć, że na podstawie decyzji procesowych zapadających w Sądzie Najwyższym już po

wydaniu wspomnianej uchwały, stwierdzano niedopuszczalność wznowienia postępowania zakończonego postanowieniem o odmowie uwzględnienia wniosku o wyłączenie sędziego od udziału w sprawie, czy też postanowieniem o pozostawieniu takiego wniosku bez rozpoznania (zob. zarządzenie z dnia 12 stycznia 2024 r., II KO 165/23 oraz z dnia 1 lutego 2024 r., I KO 74/23 i powołana tam argumentacja; por. także zarządzenie z dnia 29 stycznia 2024 r., II KO 170/23).

Zgadzając się w pełni z przedstawioną wyżej utrwaloną linią interpretacyjną, uznałem za nietrafne postanowienie z dnia 6 listopada 2024 r., sygn. akt V KO 66/24, będące jednym z orzeczeń, w których od tej linii ostatnio odstępiono. W konsekwencji uważam, że w niniejszej sprawie należało stwierdzić niedopuszczalność wznowienia z urzędu postępowania zakończonego postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 1 lutego 2023 r., sygn. akt V KK 221/22, o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Z powyższych względów za konieczne uznałem złożenie zdania odrębnego

do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2024 r., sygn. akt V KO 66/24.

[WB]

[f.n]